

Nova univerza in prihodnost Evropske unije

*Matej Avbelj, Polona Batagelj, Liliana Brožič**

POVZETEK

9. maja se je v Strasbourgu, sicer z enoletno zamudo, uradno začela Konferenca o prihodnosti Evrope. Gre za »veliki vseevropski demokratični projekt«, ki naj bi pozitivno vplival predvsem na zmanjševanje demokratičnega primanjkljaja EU. Procesno sredstvo za ta cilj predstavlja digitalna platforma Evropske komisije, ki služi kot »vozlišče Konference o prihodnosti Evrope« in državljanke in državljane EU daje priložnost izjaviti se o tem, v kakšni Evropi želijo živeti. Ker na Novi univerzi verjamejo, da imajo predvsem mladi pomembno vlogo pri oblikovanju prihodnosti (EU), smo se tudi sami odločili izvesti empirično raziskavo glede tega, kako študenti sploh poznajo EU, ali se zavedajo obstoja Konference o prihodnosti Evrope, katere izzive štejejo za najbolj pomembne ter v kaj in kako naj se EU, po njihovem mnenju, razvije v prihodnje. Rezultati ankete so pokazali, da Konferenca o prihodnosti Evrope med študenti (kot tudi državljanke in državljani EU nasploh) očitno ni ponotranjena. Slednje pomeni, da bo Nova univerza pri ozaveščanju svoje študentske populacije o evropskih temah morala postoriti še marsikaj, s čimer bo zagotovo prispevala tudi k oblikovanju oziroma postopni izgradnji evropske politične identitete.

Ključne besede: Konferenca o prihodnosti Evrope, Nova univerza, prihodnost EU, integracija EU, državljani EU.

*Ta prispevek je bil pripravljen v okviru raziskovalnega projekta ARRS J5-1791, z naslovom Integralna teorija prihodnosti Evropske unije.

The New University and the future of the European Union

ABSTRACT

On 9 May, the Conference on the Future of Europe officially launched in Strasbourg, with a one-year delay. It is a »major pan-European democratic exercise,« which is supposed to have a positive effect, especially on reducing the EU's democratic deficit. The process means to achieve this goal is the European Commission's digital platform, which serves as a »hub of the Conference on the Future of Europe« and allows EU citizens to express their views on what kind of Europe they want to live in. Since, at the New University, we believe that, in particular, young people take on an essential role in shaping the future (EU), we have decided to conduct an empirical study on how well the students know the EU. We are also interested in whether they are aware of the Conference on the Future of Europe, which challenges they consider the most important and how they believe the EU should develop in the future. The survey results showed that the Conference on the Future of Europe is not well internalized among students (and EU citizens in general). The latter means that the New University will have to do many more activities in raising awareness about European issues among its student population, which will undoubtedly contribute to the formation of the gradual construction of a European political identity.

Keywords: Conference on the Future of Europe, New University, Future of the EU, EU Integration, EU Citizens.

1. Uvod

9. maja se je v Strasbourgu uradno začela Konferenca o prihodnosti Evrope. Do nje je zaradi vseevropske zdravstvene krize prišlo z enoletno zamudo. Pot na Konferenco pa se je tlakovala že mnogo prej. Šlo je namreč za jedro politične agende francoskega predsednika Macrona, ki je Evropsko Unijo (v nadaljevanju tudi EU) postavil v središče svojega političnega programa in s tem

prepričal sredinske francoske volivce.¹ Čas je bil in ostaja pravi. Evropska unija je bila v zadnjih dveh desetletjih ujeta v spiralo najrazličnejših kriz, ki so dodobra pretresle njene ustavne, politične in, nenazadnje, same organizacijske temelje, saj je iz procesa evropskega povezovanja celo izstopilo Združeno kraljestvo.² Krize so pustile hude posledice: ekonomske, politične, socialne tudi psihološke, zelo je bilo načeto medsebojno zaupanje med državami. V nekaterih pa je prišlo tudi do sistemskega ogrožanja ustavne demokracije.³ Kljub številnim negativnim posledicam pa se je Evropska unija, s svojimi državami članicami vred, iz vseh teh kriz tudi nekaj naučila ter razvila mehanizme za svojo večjo odpornost. Pri tem so največ doprinesle lekcije iz finančno-ekonomske krize. Tam je premik od varčevalne politike k izgradnji novih skupnih institucij prispeval ne samo k temu, da se je EU kot celota bolje odzvala na zdravstveno krizo, temveč je z razvojem novih finančnih mehanizmov pomembno prispevala tudi k predvidoma hitrejšemu in učinkovitejšemu okrevanju po krizi.⁴ Po vseh teh krizah je torej nedvomno napočil čas, da v Evropski uniji in državah članicah damo vse karte na mizo in se na tej podlagi odločimo, kako naprej.

Za prepričljivo in pretehtano odločitev o smeri prihodnjega razvoja EU pa morajo biti izpolnjeni tako procesni kot vsebinski pogoji. Pri procesnih pogojih gre za to, da se razpravo o prihodnosti naredi kar najbolj vključujočo in s tem demokratično. Evropsko povezovanje primarno temelji na načelu demokracije, ki zahteva, da ima v politični skupnosti oblast ljudstvo. Prav z ljudstvom ima EU tradicionalni problem. Evropsko ljudstvo v sociološkem smislu, ker ga pri tem »ovirajo« nacionalna ljudstva držav članic, v EU ne obstaja.⁵ Zato je bilo treba evropsko ljudstvo ustvariti s pravom v obliki državljanstva EU.⁶ To obstaja že vse od Maastrichtske pogodbe dalje, vendar ga njegovi nosilci, državljanke in državljani držav članic, vse do danes pretežno še niso ponotranjili. Posledično govorimo o demokratičnem pri-

¹ Glej Sorbonne speech of Emmanuel Macron, Ouest France, 2017, e-vir; Speech by M. Emmanuel Macron, President of the Republic, on receiving the Charlemagne Prize, ELYSEE, 2018, e-vir; glej tudi pismo Pour une Renaissance européenne, ELYSEE, 2019, e-vir.

² Miller (ur.), 2016.

³ Krekó, Zsolt, 2018.

⁴ Recovery plan for Europe, European Commission, e-vir.

⁵ Weiler, 1995, e-vir.

⁶ Maas, 2014.

manjkljaju EU.⁷ In prav tega naj bi zdaj, vsaj v določeni meri, pomagala odpraviti Konferenca o prihodnosti Evrope. Procesno sredstvo za ta cilj predstavlja digitalna platforma Evropske komisije,⁸ ki služi kot »vozlišče Konference o prihodnosti Evrope« in državljanom ter državljanom EU daje priložnost izjaviti se o tem, v kašni Evropi želijo živeti.⁹

Platforma je dobrodošla ideja, ki temelji na modri uporabi sodobnih tehnologij, s pomočjo katerih lahko načeloma mobiliziramo in obenem tudi zaznamo resničen demokratičen utrip EU. Vendar pa pri tem ne gre spregledati pomembnega dejstva. Če je razprava popolnoma neosredotočena, tako da lahko vsakdo, kot v tem primeru, vanjo vključi katerikoli vidik, taka razprava prav kmalu ni več razprava, ki temelji na izmenjavi argumentov, temveč se spremeni v kakofonijo množice glasov, ki ne prisluhnejo drug drugim, se ne slišijo, ampak govorijo drug mimo drugega. V takih pogojih tvegamo, da bo resnični demokratični izplen razprave majhen, ali celo negativen zaradi prevelikega razkoraka med demokratičnimi pričakovanji in dejanskim vsebinskim doprinosom.

Temu procesnemu problemu bi se lahko učinkovito izognili, ko bi razpravo o prihodnosti EU osredotočili na Belo knjigo o prihodnosti EU, ki jo je pripravila še Junckerjeva Evropska komisija.¹⁰ Tamkajšnjih pet scenarijev je po svoji vsebini dejansko predstavljal tri možne vizije o prihodnosti EU.¹¹ Ohranitev statusa quo; postopna razgradnja EU v smislu zasledovanja statusa *quo ante* prek repatriacije pristojnosti ter reformni scenarij v smeri poglobitve integracije in nadaljnje izgradnje evropske nedržavne federacije.¹² Če bi državljanje EU na omenjeni vseobsežni platformi povprašali o njihovem razumevanju vsake od treh vizij ter o njihovi podpori tako razumljenim vizijam, bi lahko prišli do demokratično podprtega oprijemljivega stališča državljanov EU o njihovi zeleni prihodnosti Evrope. Ta priložnost je bila, kot že rečeno, zamujena, zato bo demokratični izplen Konference o prihodnosti Evrope manjši, kot bi lahko bil.

⁷ Majone, 1998; za kritično stališče glej Moravcsik, 2008.

⁸ Dostopna na: <https://futureu.europa.eu/?locale=sl>.

⁹ Prihodnost je v tvojih rokah, Konferenca o prihodnosti Evrope, e-vir.

¹⁰ Commission presents White Paper on the future of Europe: Avenues for unity for the EU at 27, European Commission, 2017, e-vir.

¹¹ Avbelj, 2017, str. 26.

¹² Avbelj, v: Hribar, 2017.

Prav zato in ker verjamemo, da imajo predvsem mladi pomembno vlogo pri oblikovanju prihodnosti (EU), smo se na Novi univerzi v luči Konference o prihodnosti Evrope odločili izvesti svojo lastno empirično raziskavo o tem, kako študenti sploh poznajo EU, ali se zavedajo obstoja Konference o prihodnosti Evrope ter zlasti o tem, kateri so tisti izzivi, ki jih oni štejejo za najbolj pomembne ter v kaj in kako naj se EU, po njihovem, razvije v prihodnje. V nadaljevanju predstavljamo rezultate naše empirične raziskave v obliki ankete, njene analize in kritične sinteze. Poudariti velja, da študenti Nove univerze niso klasična javnost. Gre namreč za posameznike, ki so podrobno, zaradi študijskih vsebin, seznanjeni z delovanjem EU. Njihovo mnenje je zato posebej kvalificirano in lahko iz njega, po načelu več vsebuje tudi manj, sklepamo tudi na splošno populacijo.

2. Metodološki pristop

Anketa je bila na voljo študentom vseh treh fakultet Nove univerze (Fakultete za državne in evropske študije, Evropske pravne fakultete in Fakultete za slovenske in mednarodne študije) v času od 16. februarja do 16. maja 2021. V času epidemije covid-19 se je izkazala kot najbolj ustrezen način pridobivanja podatkov in mnenj, še posebej, ker je bilo k sodelovanju v anketi povabljenih vseh 3.300 študentov Nove univerze. Pri anketi jih je sodelovalo 337 kar predstavlja 10 % delež v vzorcu zaradi česar lahko sklepamo, da gre za reprezentativni vzorec. Oblikovana je bila v programskem orodju 1KA. Vsebovala je tri vsebinske sklope. Prvega smo namenili preverjanju vzorca, pri čemer so nas najbolj zanimali spol, starost, na kateri od fakultet članic Nove univerze študirajo, na kateri stopnji študirajo in če so v času študija že zaposleni. V drugem sklopu, ki je bil namenjen poznavanju EU, smo spraševali, kako ocenjujejo svoje poznavanje EU in kako dobro so seznanjeni o Konferenci o prihodnosti Evrope, kako ocenjujejo glavne teme te konference, kaj jim predstavlja EU, kateri so pozitivni in negativni vidiki EU, kaj je po njihovem mnenju največja prednost in pomanjkljivost EU. Vprašali smo jih, v kolikšni meri zaupajo institucijam EU in institucijam Republike Slovenije, v kolikšni meri je naša država vnovčila članstvo v EU, kje se je to najbolj in kje najmanj odrazilo.

V tretjem sklopu, ki je bil namenjen prihodnosti EU in je vseboval 12 vprašanj, nas je zanimalo, kam naj se Republika Slovenija v prihodnje umesti znotraj EU in tudi, ali naj izstopi iz EU. Vprašali smo jih, na katerih področjih bi morale države članice več pristojnosti prenesti na EU in na katerih manj ter kakšna naj bo prihodnja vizija EU. Zanimalo nas je, ali se redno udeležujejo volitev v Evropski parlament, kaj po njihovem najbolj ogroža obstoj in delovanje EU ter kdo naj bo njen globalni zaveznik.

Med vsemi zastavljenimi vprašanji je bilo 14 takih, kjer smo jim v naprej ponudili možnost izbire odgovorov zaprtega tipa, vsi ostali pa so bili odprtega tipa.

3. Rezultati

V anketi je sodelovalo 36 % moških in 64 % žensk. Največ študentov je bilo starejših od 40 let, in sicer 30 %, na drugem mestu po številu študentov je bila starostna skupina med 21. in 25. letom z 23 % deležem, sledila ji je starostna skupina med 36 in 40 let z 15 % deležem. Preostale starostne skupine so bile zastopane z manjšimi deleži. Največ študentov je bilo z Evropske pravne fakultete, in sicer 56 %, sledila ji je Fakulteta za državne in evropske študije s 43 %.

Največ študentov v vzorcu študira na prvi stopnji študija, in sicer 47 %, na drugi stopnji 46 % in samo 7 % na tretji stopnji. Od tega jih je 62 % že zaposlenih.

Na vprašanje, kako dobro je njihovo poznavanje EU, jih je 51 % odgovorilo, da je to dobro, 20 % da je to zelo dobro, in 3 %, da je odlično. O tem, kako dobro so seznanjeni s Konferenco o prihodnosti Evrope, jih je 57 % izbralo odgovor slabo, 21 % dobro, 15 % je bilo takih, ki so se opredelili, da o tem nič ne vedo.

Glavne teme Konference o prihodnosti Evrope so bile ocenjene kot pomembne, zelo pomembne ali najbolj pomembne. 95 % študentov je tako ocenilo Trajnostni razvoj in zeleni dogovor in Inovativnost, kompetitivnost ter digitalno preobrazbo; z 98 % so podprli družbene izzive (javno zdravje, demografija, enakopravnost in migracije) in temeljne vrednote, pravice in svoboščine; medtem ko je mednarodna vloga EU bila prepoznana kot pomembna, zelo pomembna ali najbolj pomembna v 99 %.

Na vprašanje, kaj jim predstavlja EU, je bilo ponujenih nekaj možnih odgovorov, med katerimi se je za možnost, da je to med-

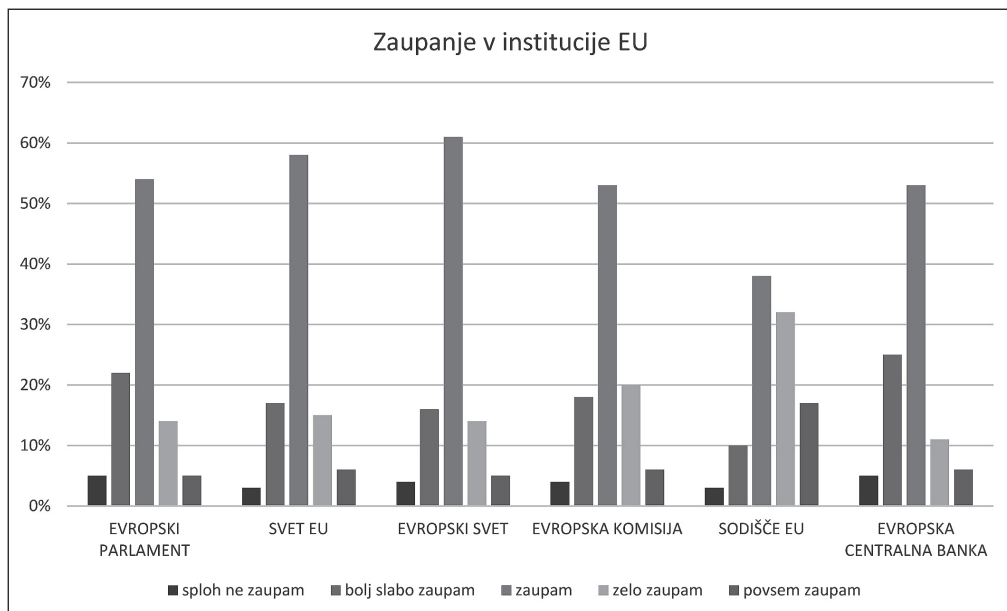
narodna organizacija z veliko birokracije odločilo 45 % vprašanih v primerjavi z 51 % drugih, ki so menili, da to ni tako, oziroma se niso mogli odločiti. 76 % je takih, ki se strinjajo, da je EU mednarodna organizacija s poudarkom na ekonomskih odnosih, 78 % pa jih meni, da je to mednarodna organizacija, ki naj pomaga državam članicam, kadar je to potrebno. 88 % se strinja, da je EU mednarodna organizacija, v kateri je mogoč prost pretok ljudi. Možnost, da EU predstavlja širšo domovino, podpira 58 % študentov, medtem ko se je za trditev »najbolj pomembna mi je Slovenija, EU je drugotnega pomena« odločilo samo 40 %, 38 % se jih s tem ne strinja, 22 % pa se jih ne more odločiti. 85 % jih meni, da je biti državljani EU pomembno. Poleg v naprej ponujenih možnosti za odgovor na vprašanje, kaj jim pomeni EU, so imeli priložnost navesti tudi svoje poglede. Med vsemi sodelujočimi v anketi se je za to možnost odločilo 76 študentov, od katerih jih je 33 napisalo, da jim EU pomeni perspektivo v ekonomskem, kariernem in političnem smislu, 16 pa jih je navedlo, da jim EU pomeni evropsko kulturo.

Vprašanje o pozitivnih vidikih državljanstva v EU je bilo odprtega tipa. Odgovori so bili zelo raznovrstni. Med pozitivnimi temami, ki so jih najpogosteje izpostavili so bile: prost pretok ljudi, pomen evropskega prava, evropske kulture, splošni napredek in ekonomske prednosti.

Na odprto vprašanje o negativnih vidikih državljanstva v EU je bilo ravno tako veliko raznovrstnih odgovorov. Za zapis svojega mnenja se je odločilo 243 študentov. 37 izmed njih, kar znaša 15 %, je zapisalo, da negativnih vidikov ni ali pa ne vedo zanje. 23 jih meni, da je v EU neenakost in neenakopravnost med državami, 22 jih meni, da je prišlo do izgube identitete narodov. Med pozitivne vidike državljanstva v EU je 219 študentov opisno naštel veliko mnenj, med katerimi je bilo možno vsebinsko združiti predvsem naslednje, ki so bili najpogostejši: za EU mobilnost se je odločilo 38 študentov, za EU učinkovitost 36, za EU solidarnost 25, in za EU pravni red 24 študentov.

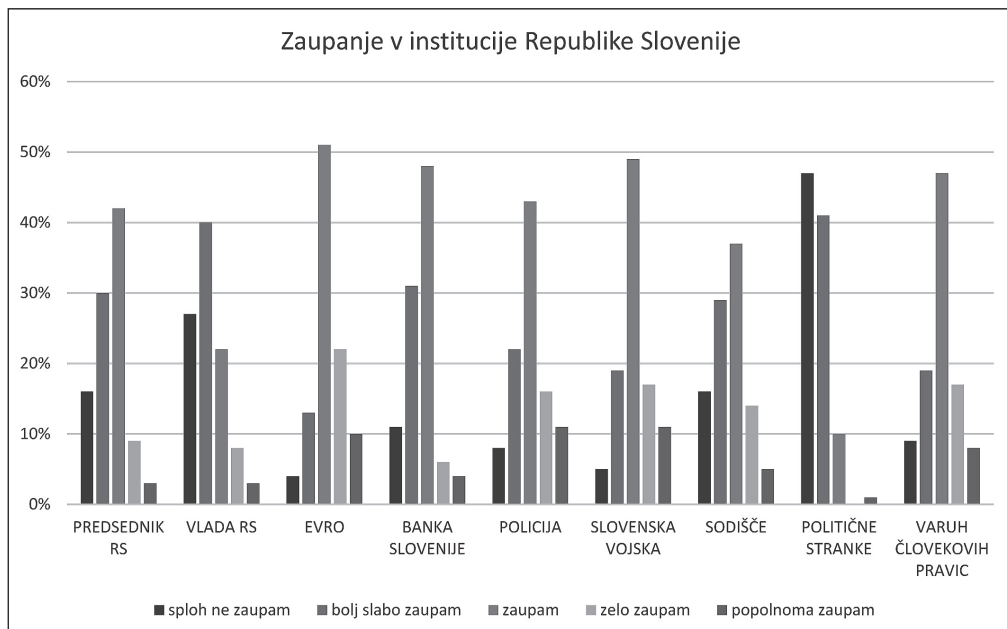
Glede zaupanja v institucije EU, kjer so jih študentje ocenjevali na petstopenjski lestvici, so se odločili kot je razvidno iz grafa 1.

Graf 1: Prikaz rezultatov vprašanja: V kolikšni meri zaupate institucijam EU?

Vir: Lastno delo

Graf 2: Prikaz rezultatov vprašanja: V kolikšni meri zaupate institucijam Republike Slovenije?

Vir: Lastno delo

Ravno tako nas je zanimalo, kako študentje Nove univerze zau-pajo slovenskim institucijam, med katerimi smo jim ponudili različne možnosti, ki so jih ocenili, kot je razvidno iz grafa št. 2.

Na vprašanje, kako dobro je Slovenija v zadnjih dveh desetletjih vnovčila svoje članstvo v EU, jih 42 % ocenjuje, da dobro, medtem, ko jih 42 % meni, da slabo oziroma 10 %, da zelo slabo. Samo 6 % jih ocenjuje, da je to storila zelo dobro, in nihče, da je to bilo odlično. Na vprašanje odprtega tipa o tem, na katerem področju je Slovenija najbolje vnovčila svoje članstvo v EU, se je največ študentov odločilo za področje financ, ekonomije, turizma, mobilnosti, evropskega prava in človekovih pravic. Na vprašanje, na katerem področju je Slovenija najslabše vnovčila svoje članstvo v EU, je 25 % študentov ocenilo, da je to področje črpanje EU sredstev in takoj za tem področjem so se odločili za odnose z južno sosedo Hrvaško in arbitražni sporazum.

Na vprašanje, ali naj Slovenija izstopi iz EU, jih je 90 % odstotkov odgovorilo z ne, 8 % se jih ni moglo odločiti, samo trije odstotki pa menijo, da bi morala.

Zanimalo nas je, kam naj se Slovenija v prihodnje umesti. Ponudili smo jim štiri možnosti. Za umestitev v krog jedrnih držav se je odločilo 44 % študentov, za možnost, da Slovenija igra vlogo mediatorja med različnimi silnicami znotraj EU, se jih je odločilo 28 %. Za možnost, da naj se umesti v krog Višegrajskih držav, se je odločilo 16 % študentov in za zadnjo možnost, da ostane na periferiji, 11 %.

Na vprašanje odprtega tipa glede področja pristojnosti, kjer bi morala EU storiti več, tako da bi države članice na EU prenesle več pristojnosti, smo dobili veliko pobud. Največ študentov se je opredelilo za področje Skupne varnostne in obrambne politike, ker so navajali, da si želijo več varnosti, bolj učinkovito reševanje migrantske politike, bolj povezano in učinkovito vojsko in policijo ter učinkovitejšo politiko schengenskih meja. Na drugo mesto so se umestile teme povezane z ekonomijo, plačami, socialnimi pravicami delavcev, enakostjo med državami članicami in njenimi prebivalci glede pogojev na naštetih področjih. Sodstvo, pravo, pravična in učinkovita sodišča ter želja po zagotavljanju večje učinkovitosti sojenja in pravičnosti za vse na nacionalnem nivoju so bila na tretjem mestu po pogostosti. Na četrtem so bile teme povezane z varovanjem okolja, zdrave prehrane in zaščite naravnih virov.

Naslednje vprašanje se je nanašalo na področja pristojnosti, pri katerih bi EU morala storiti manj, tako da bi se področja pristojnosti vrnila državam članicam. Na to vprašanje jih je največ, skoraj četrtnina vseh, odgovorila, da takih področji ni oziroma pristojnosti ni treba zmanjševati. Tema, ki je bila omenjena, je bilo področje ilegalnih migracij vendar je to navedlo samo 5 % študentov.

Na vprašanje, kakšna naj bo vizija EU v prihodnje, smo jim ponudili tri možnosti. Za kvalitativni skok naprej v federalno prihodnost se je odločilo 53 % študentov, za ohranitev stanja, kot je, 28 %, in za postopno vračanje pristojnosti državam članicam 19 % študentov. Dodatnih komentarjev na to temo je bilo samo 20 %, a so vsi ocenili, da bi se bilo po teh vsebinah treba še posvetovati.

Glede nadaljnjega razvoja EU smo jim ponudili nekaj možnosti, pri čemer so trditev »za prihodnost EU bi bilo smiselno, da se razvije v Združene države Evrope« podprli s 33 %, 36 % se jih s tem ne strinja, 22 % pa se jih ni moglo odločiti. »Evropski parlament je izredno pomemben za demokracijo v EU« je bila trditev, s katero se je strinjalo 72 % vseh, »Za Slovenijo bi bilo dobro, da se EU razvije v Združene države Evrope« je podprlo 46 %, 29 % jih je bilo proti, kar 25 % pa se jih ni moglo odločiti. Možnost »EU naj sprejme svojo ustavo« je podprlo 52 % študentov, 23 % se jih s tem ni strinjalo, preostali se niso mogli odločiti.

Glede redne udeležbe na volitvah za v Evropski parlament je 61 % študentov zapisalo, da se jih udeležujejo.

Na vprašanje, kaj najbolj ogroža obstoj in delovanje EU, je bilo podanih zelo veliko mnenj, ki pa so različna samo na prvi pogled. Namreč vsem je skupna ugotovitev, da EU združuje različne vere, narode, kulture, pa tudi ekonomske, socialne, zdravstvene in druge sisteme, ki v EU niso enotni. Ravno tako vse pogostejše ni enotna politika, politični vodje, enotne niso države članice. So tiste bolj vplivne, večje, bogatejše, močnejše, skratka zelo različne. Ta neenotnost je prepoznana kot oblika ogrožanja obstoja EU s strani študentov.

Pri vprašanju, kdo naj bo zaveznik EU v globalnem kontekstu, jih je možnost, da je to ZDA podprlo 44 %, možnost, da je to Rusija 30 % in Kitajsko 19 %. Možnost, da EU ostane avtonomna in ne išče zaveznikov, je izbralo 51 % študentov. Pri vprašanju za vsako državo posebej so se študentje lahko odločili samo, ali posamezno državo podpirajo ali ne podpirajo.

Na možnost, da v povezavi s tem vprašanjem še kaj dodajo, se jih je odzvalo 44. Večina jih je zapisala, naj EU ostane suverena in naj igra vlogo Švice v mednarodnem okolju. Naj se ne povezuje samo z enim strateškim partnerjem, ampak naj bo mediator med njimi.

4. Razprava

Kot že rečeno, študenti Nove univerze zaradi obveznih in izbirnih študijskih vsebin, katerim so izpostavljeni, na področju poznavanja EU predstavljajo kvalificirano javnost. Prav zato uvodoma ni presenetljiv rezultat, da več kot polovica anketiranih študentov ocenjuje, da EU in njeno vsakodnevno delovanje dobro pozna. Po drugi strani pa je mnogo bolj zaskrbljujoče dejstvo, da kar dve tretjini anketiranih priznava popolno ali pa vsaj slabo poznavanje Konference o prihodnosti Evrope. Če iz kvalificirane populacije sklepamo na splošno, lahko v zvezi s tem podatkom ugotovimo, da so predpostavke o velikem demokratičnem potencialu Konference o prihodnosti Evrope očitno neutemeljene. Čeprav je bila ta namenjena mobilizaciji državljanov EU za evropske zadeve, v smislu povzdignjenosti njihove demokratične politične zavesti z nacionalnega na nadnacionalni nivo, že osnovni epistemološki razlogi, pomanjkanje vedenja o konferenci, onemogočajo ali pa vsaj otežujejo želeno mobilizacijo. V tem delu je torej naša raziskava pokazala, da so bila politična, predvsem pa demokratična pričakovanja v zvezi s Konferenco o prihodnosti Evrope preprosto previsoka in da ta ne bo prinesla zelenega kvalitativnega preskoka v demokratičnem življenju Unije.

Kar zadeva pravno naravo evropske integracije in razumevanje njenega delovanja, je do neke mere prav tako presenetljivo, da tudi študenti Nove univerze, kot predstavniki kvalificirane javnosti, v veliki meri pritrjujejo konvencionalnim pogledom, značilnim za splošno javnost. Tako jih skorajda polovica (45 %) presoja, da je EU mednarodna organizacija z veliko birokracije, pa čeprav tekom študijskega procesa spoznajo, da je to le konvencionalni mit. EU se je namreč namenoma razvijala tako, da ni zgradila svojega obsežnega birokratskega aparata, temveč se je od vsega začetka za izvajanje svojih pristojnosti posluževala

upravnih organov držav članic.¹³ Razvoj obsežnega birokratskega aparata na ravni EU preprosto tudi ni bil mogoč iz ekonomskih razlogov, saj proračun EU obsega le 1 % vseh proračunov držav članic,¹⁴ medtem ko se v klasičnih federacijah to število giblje blizu 20 %.¹⁵

EU sicer za večino predstavlja tisto, kar dejansko je, prostor skupnega trga, z zagotovljenimi štirimi ekonomskimi svoboščinami. Ekonomska dimenzija EU tako prevladuje nad kulturno in politično.¹⁶ V političnem, identitetnem smislu je tudi pri študentih Nove univerze mogoče zaznati vrednostno razklanost med onimi, pri katerih EU prerašča tudi v neke vrste drugo, komplementarno domovino,¹⁷ in tistimi, ki jim največ pomeni Slovenija in je zanje EU tako samo drugotnega pomena.¹⁸ V tej zvezi je pomembno tudi razumevanje državljanstva EU. To ima tako pozitivne kot negativne vidike. Med prvimi, po mnenju anketirancev, prevladujejo mobilnost in ekonomska učinkovitost EU, med drugimi pa strah pred izgubo identitete ter skrbi povezane z neenakopravnostjo držav članic. Ne glede na medsebojne razlike med študenti pa v zvezi s prihodnostjo EU študente Nove univerze najbolj skrbi neenotnost držav članic.

Uspešnost EU je, seveda, odvisna tudi od njene mednarodne umeščenosti in globalne uveljavljenosti. V tem oziru je treba izpostaviti večinsko stališče, v skladu s katerim naj si EU v mednarodnih odnosih ne prizadeva iskati zaveznikov, tisti, ki menijo drugače, pa le v manjši meri preferirajo ZDA napram Rusiji. Rezultati ankete v tem delu je skrb zbujajoč v znanstveno-strokovnem smislu ter nepresenetljiv v smislu identitete povprečnega slovenskega državljana. Bistvo mednarodnih odnosov, zares odnosov nasploh, je iskanje zaveznikov. Brez zaveznikov ni mogoče uveljaviti nobenih idej, še manj pa lastnih interesov. To je temeljno družboslovno spoznanje, potrjeno na več mestih v študijskih vsebinah Nove univerze, pa vendar med študenti ostaja neponotranjeno. Kot že rečeno, pa to pravzaprav ni presenetljivo. Prevladujoča želja, da naj EU igra vlogo Švice v mednarodnem okolju, torej vlogo nevtralnega

¹³ Avbelj, 2014.

¹⁴ 2021-2027 long-term EU budget & NextGenerationEU, European Commission, e-vir.

¹⁵ Federal Spending: Where Does the Money Go, Federal Budget 101, Institute for Policy Studies, e-vir.

¹⁶ 33 anketirancev je napisalo, da jim EU pomeni perspektivo, v ekonomskem, kariernem in političnem smislu, 16 pa jih je navedlo, da jim EU pomeni evropsko kulturo.

¹⁷ 58 % anketiranih je navedlo ta odgovor.

¹⁸ 40 % anketiranih je navedlo ta odgovor.

akterja, po vsej verjetnosti izhaja iz preteklosti uveljavljene ideologije neuvrščenosti. Do neke mere se ta neuvrščenost zrcali tudi v pričakovani vlogi Slovenije znotraj EU, kjer ji položaj nevtralnega mediatorja pripisuje skorajda tretjina anketiranih, manj kot polovica pa si želi, da bi Slovenija ostala v okviru jedrnih držav EU. Težko je pojasniti, da kar 11 % anketiranih študentov želi ali pa pričakuje, da Slovenija ostane na periferiji.

Kar se tiče vprašanj, vezanih neposredno na prihodnost EU, je znotraj anketiranega vzorca vendarle mogoče razbrati optimistično razpoloženje. Prevladuje zavedanje o tem, da EU potrebuje kvalitativni preskok iz obstoječega statusa quo. V tem zaključku utrjuje tudi prepričanje, da večina anketiranih ne podpira vračanja pristojnosti nazaj v roke držav članic. Nasprotno, krepi se prepričanje, da je večji angažma Unije potreben na štirih temeljnih. Ta področja so: varnost in obramba, ekonomska in socialna pravičnost, pravna varnost ter zdravo življenjsko okolje. Zanimivo je spoznanje, da so vse to teme, za katere EU ni bila ustanovljena, in ki so si jih države članice na vsak način želele pridržati zase. Razvoj v zadnjih sedmih desetletjih, še posebej pa spirala kriz, v katero je bila EU ujeta zadnjih dvajset let, sta pokazala, da tudi na področjih, ki so bila nekoč v izključni pristojnosti držav članic, le-te zelenih ciljev dobrega upravljanja ne morejo več učinkovito doseči, ali pa sploh ne.

To spoznanje torej počasi dozoreva vsaj pri kvalificirani javnosti, kar vliva optimizem za nov integracijski zagon v prihodnje. Tega ne gre razumeti kot procesa federalizacije, ki je namenjen samemu sebi in še bolj izvotlitvi držav članic, temveč kot proces, ki naj prispeva k večjemu blagostanju vseh državljanov EU. Za tak rezultat pa je nujno vzpostaviti in vzdrževati komplementarno naravo EU kot zveze teritorialno suverenih držav članic ter funkcionalno suverene nadnacionalne ravni. Samo če nam v razmerju med EU in državami članicami uspe vzpostavi zaupanja vreden, sinrgijski ter komplementarni odnos, lahko upamo na izgradnjo evropske celote, ki bo prispevala k višji ekonomski, socialni in pravni pravičnosti navznoter ter, obenem, zagotavljala večjo varnost v vse bolj izzivov polnem globalnem okolju.¹⁹ Konferenca o prihodnosti Evrope, kljub temu, da med državljankami in državljani EU očitno ni ponotranjena, kar potrjujejo tudi rezultati te

¹⁹ Avbelj, 2021.

ankete, bi vseeno lahko delovala kot katalizator v tej smeri. Katalizator, ki bi v času enega leta, v katerem se bo odvil cel niz z EU povezanih dogodkov, prispeval k ozaveščanju posameznikov o evropskih temah in s tem tudi k postopni, resda še zelo počasni, izgradnji evropske politične identitete. Pri njenem oblikovanju imajo pomembno vlogo ne le uradne institucije EU ter držav članic, ampak tudi vsi tisti, ki sodelujemo v socializacijskem procesu. Nova univerza, katere evropska orientiranost je bila od nekdaj onkraj vsakega dvoma, ima, kot kažejo tudi nekateri presenetljivi rezultati te ankete, pri svoji študentski populaciji, kot pomembnemu akterju za sooblikovanje prihodnosti (EU), postoriti še marsikaj.

LITERATURA IN VIRI

Samostojne publikacije

Avbelj, M. (2017). What future for the European Union?. Berlin: Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, Center for Global Constitutionalism WZB, Discussion Paper SP IV 2017-802.

Članki v revijah

- Avbelj, M. (2014). Pravno varstvo posameznika v upravnem pravu Evropske unije. Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, let. 14, št. 4, str. 831–856.
- Avbelj, M. (2021). Ne bojmo se besede na F!. Pravna praksa, let. 40, št. 21/22, str. 6–7.
- Krekó, P., Zsolt, E. (2018). Explaining Eastern Europe: Orbán's Laboratory of Illiberalism. Journal of Democracy, let. 29, št. 3, str. 39–51.
- Maas, W. (2014). The Origins, Evolution, and Political Objectives of EU Citizenship. German Law Journal, let. 15, št. 5 (Special Issue EU Citizenship: Twenty Years On), str. 797–819.
- Majone, G. (1998). Europe's 'Democratic Deficit': The Question of Standards. European Law Journal, let. 5, št. 1, str. 5–28.
- Miller, R. A. (ur.). (2016). Brexit Supplement. German Law Journal, let. 17, št. 1, str. 1–142.
- Moravcsik, A. (2008). The Myth of Europe's 'Democratic Deficit'. Intereconomics, let. 43, št. 6, str. 331–340.

Prispevki v zbornikih in poglavja knjigah

Avbelj, M. (2017). Evropska unija kot nedržavna federacija. V: Prenova Evrope / Hribar, T. (ur.). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti = Academia scientiarum et artium Slovenica, str. 79–89.

Spletni viri

- 2021-2027 long-term EU budget & NextGenerationEU. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027_en, 10. 6. 2021.
- Commission presents White Paper on the future of Europe: Avenues for unity for the EU at 27. European Commission, 1. 3. 2017. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_385, 10. 6. 2021.
- Federal Spending: Where Does the Money Go, Federal Budget 101. Institute for Policy Studies. URL: <https://www.nationalpriorities.org/budget-basics/federal-budget-101/spending/>, 10. 6. 2021.
- Konferenca o prihodnosti Evrope. Evropska komisija. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/conference-future-europe_sl, 11. 6. 2021.
- Pour une Renaissance européenne. ELYSEE, 4. 3. 2019. URL: <https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2019/03/04/pour-une-renaissance-europeenne>, 10. 6. 2021.

- Prihodnost je v tvojih rokah. Konferenca o prihodnosti Evrope. URL: <https://futureu.europa.eu/?locale=sl>, 11. 6. 2021.
- Recovery Plan for Europe. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en, 10. 6. 2021.
- Sorbonne speech of Emmanuel Macron - Full text / English version. Ouest France, 26. 9. 2017. URL: <http://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>, 10. 6. 2021.
- Speech by M. Emmanuel Macron, President of the Republic, on receiving the Charlemagne Prize. ELYSEE, 10. 5. 2018. URL: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2018/05/10/speech-by-m-emmanuel-macron-president-of-the-republic-on-receiving-the-charlemagne-prize-1>, 10. 6. 2021.
- Weiler, J.H.H. The State „über alles“ Demos, Telos and the German Maastricht Decision. The Jean Monnet Center for International and Regional Economic Law & Justice, 1995. URL: <https://www.jeanmonnetprogram.org/archive/papers/95/9506ind.html>, 10. 6. 2021.